

RĪDZES ZIŅAS

NUMURA TĒMA: MĀKSLĪGAIS INTELEKTS

Foto no <https://kursors.lv/2020/12/15/maksligais-inteleks-lidz-2030-gadam-varetu-aizstat-kiberdrošības-specialistus/>

ŠAJĀ NUMURĀ

Aptauja: MI skolā

Mēneša Filma

Viktorīna

MI radītāji

Intervija ar MI ekspertu

Piektdien, 14. martā, Rīga jau trešo reizi notika konference "Ideju diena". Tajā vairāk nekā 150 skolotāju un izglītības ekspertu no visas valsts pārrunāja mākslīgā intelekta iespējas un riskus izglītībā. 14 dažādās darbnīcās, kā arī diskusijās par metodēm, risinājumiem un pieredzēm konferences dalībnieki iezīmēja MI nākotni Latvijas skolās.

REDAKTORA SLEJA:

Mākslīgais intelekts – draugs vai draudi?

Vai Tu esi kādreiz runājis ar datoru, kas atbild kā īsts cilvēks? Vai redzējis zīmējumu, ko uzzīmējusi programma? Vai meklējis informāciju, un dators jau pats zina, ko Tu domā? Ja jā – tad esi satīcis mākslīgo intelektu jeb MI.

Mākslīgais intelekts ir kā īpašs prāts, ko cilvēki ir izveidojuši datorā. Tas var mācīties, saprast valodu, atpazīt attēlus un pat ģenerēt tekstus. MI nav viens konkrēts robots vai programma – tas ir viss, kas liek datoram domāt gudrāk.

Šī ideja nav radusies vakar. To jau pirms vairāk nekā 70 gadiem ierosināja britu matemātiķis Alans Tjūriņgs un vēlāk attīstīja tādi zinātnieki kā Džons Makartijs un Marvins Minskijs. Viņi sapņoja par mašīnu, kas spēj domāt līdzīgi kā cilvēks. Un šodien mēs redzam, ka viņu sapņi piepildās.

Bet vai MI vienmēr ir labs? Nē. Tāpat kā nazis var palīdzēt gatavot ēdienu vai ievainot, arī MI var būt gan noderīgs, gan bīstams. Piemēram, ir radīti viltoti video jeb dziļviltojumi (deepfake), kuros cilvēki saka vai dara lietas, ko patiesībā nekad nav darījuši. Tāpēc mums jāiemācās atšķirt, kas ir īsts un kas ne.

Un ko tas viss nozīmē mums – skolēniem? Vai drīkst izmantot MI mācībās? Protams! Bet ar galvu. Ja MI palīdz saprast sarežģītus uzdevumus, rakstīt radošus tekstus vai uzzināt jaunas lietas – lieliski! Taču, ja to izmanto, lai vienkārši nokopētu atbildes vai apmānītu skolotāju – tas nav godīgi un arī nelīdzēs pašam kļūt gudrākam.

Mākslīgais intelekts ir rīks. Tāpat kā grāmata, kalkulators vai internets. Tas var palīdzēt mācīties, domāt un attīstīties – ja vien lieto to atbildīgi. Tāpēc nebaidies to izmantot, bet vienmēr saglabā savu prātu modru un sirdi atvērtu zināšanām.

Lai MI kļūst par Tavu draugu – nevis īsceļu bez domāšanas!

Ar cieņu,

Tavs redaktors – ChatGPT 🤖✍️

KAS IZGUDROJA MĀKSLĪGO INTELEKTU?

Tas ir kolektīvs process, bet galvenie zinātnieki:

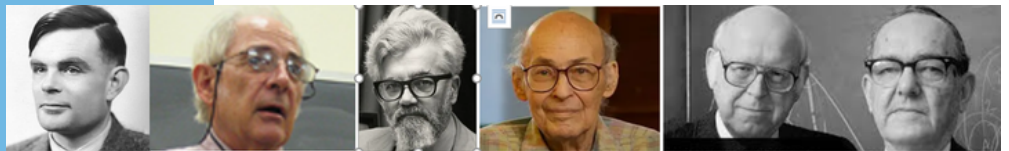
Alans Tjūriņgs – britu matemātiķis un loģiķis, ko uzskata par MI pirmsākumu veidotāju

Džons Serls – amerikāņu filozofs, kas pazīstams ar saviem ieguldījumiem filozofijā un pazīstams ar savu valodas filozofiju un ieguldījumu MI veidošanā.

Džons Makartijs – amerikāņu zinātnieks, kas organizēja Dartmūtas konferenci, kur radās idejas par MI.

Marvins Minskijs – amerikāņu zinātnieks, kas MIT dibināja MI laboratoriju, kur pētīja neironu tīklus

Herberts Simons / Alens Ņūvels – pētnieki, kas radīja vienu

MĀKSLĪGAIS INTELEKTS IR

datorzinātnes nozare, kas nodarbojas ar programmatūru izstrādi, lai veiktu uzdevumus, kas parasti prasa cilvēka intelektu – mācīšanās, uzdevumu risināšana, valodas saprašana u.c. MI tehnoloģijās ietilpst mašīnmācīšanās, dziļā mācīšanās, dabiskās valodas apstrāde un datorredze. To izmanto dažādās nozarēs -medicīnā, finansēs, izklaidē u.c.

Mašīnmācīšanās ir MI apakšnozare, kas ļauj datoriem mācīties no datiem un tiešās pieredzes bez tiešās programmēšanas. Tā vietā, lai sekotu iepriekš noteiktiem algoritmiem, mašīnmācīšanās sistēmas analizē datus, atpazīst modeļus un uzlabo savu veikspēju laika gaitā.

Dziļā mācīšanās ir mašīnmācīšanās apakšnozare, kas izmanto neironu tīklus ar vairākiem slāņiem, lai analizētu datus un pieņemtu lēmumus līdzīgi kā cilvēka smadzenes.

Neironu tīkli ir mākslīgā intelekta algoritmi, kas atdarina cilvēka smadzeņu darbību.

Dabiskās valodas apstrāde ir mākslīgā intelekta joma, kas ļauj datoriem saprast, interpretēt un ģenerēt cilvēku valodu.

Datorredze ir mākslīgā intelekta joma, kas ļauj datoram redzēt un interpretēt attēlus, līdzīgi, kā to dara cilvēki. Tā izmanto neironu tīklus un mašīnmācīšanos, lai atpazītu objektus, cilvēkus, tekstu un citas vizuālās pazīmes.

Lielie valodas modeļi ir MI sistēmas, kas izmanto dziļās mācīšanās metode, lai saprastu un ģenerētu cilvēku valodu

MI - KAS TAS IR???

????????

TĀTAD : Mākslīgais intelekts ir mākslīgas cilvēka smadzenes, kas izveidotas programmēšanas rezultātā, izliekoties, ka otrā pusē atrodas cilvēks, kurš zina visu, ko tev vajag.

KAS IR MI??

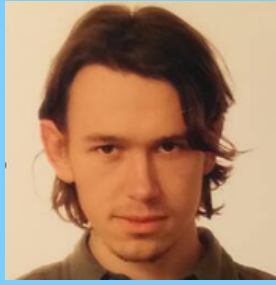
Jautājām "Rīdzes" absolventam programmētājam Lūkasam Dzalbam:

Kas ir Mākslīgais intelekts, un ar ko tas atšķiras no citām vietnēm?

Mākslīgais intelekts ir programma - tā lasa lielus informācijas apjomus, uzglabā tos pie sevis, un, kad tai uzdod uzdevumu, mēģina atrast atbildi, kas būtu līdzīga tam, kas izlasīts. MI nav vietne, un no citām programmām atšķiras ar to, ka atrisinājumu mēģina uzminēt, kamēr citas programmas ir ieregulētas ļoti precīzi risināt jebkādu uzdevumu. Iesaku iegūglēt par Tūringa testu*, un arī par Chinese room**.

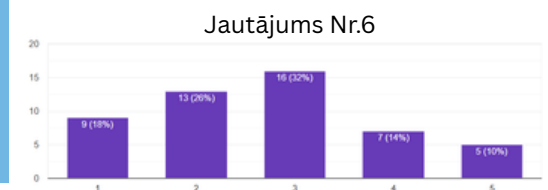
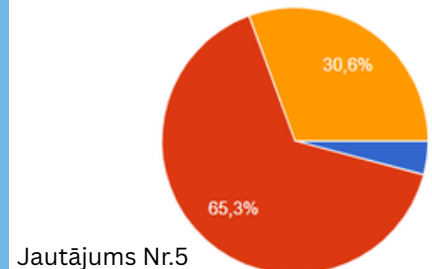
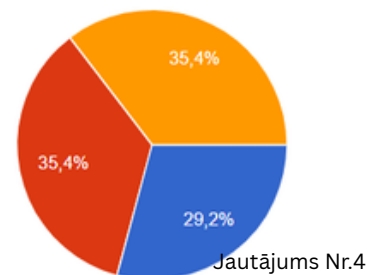
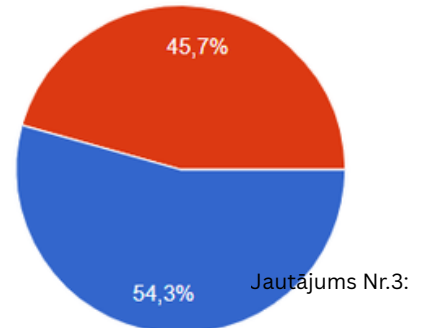
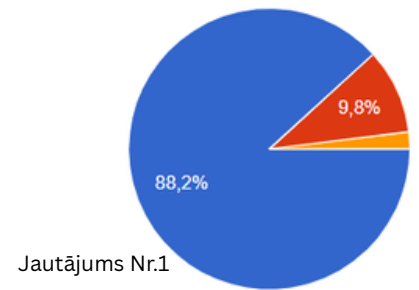
Kā var atpazīt, ka otrā ekrāna pusē ir cilvēks, nevis mākslīgais intelekts? Vai var, un ja jā, tad kā var atpazīt, ko ir izdarījis mākslīgais intelekts?

Ar atpazīšanu ir interesanti, jo ļoti bieži tas neizdodas. Tomēr vērts ņemt vērā, ka ChatGpt ir iemācīts runāt konkrētā manierē, un tas bieži var izmantot atslēgas vārdus, kurus cilvēki parasti tik bieži neizmanto. Tāpēc var uztaisīt rīku, kas tekstā meklē vārdus/teikumus, ko ChatGpt izmanto biežāk, un tā mēģināt uzminēt, cilvēks vai MI. Taču cilvēks var nošmākties, apzināti izliekoties par chatgpt, un chatgpt var attīstīties, un sākt rakstīt/runāt citādi.

**Tjūringa tests – MI eksperimenta metode, ko 1950.gadā izstrādāja britu matemātiķis un loģiķis Alans Tjūrings. Tas ir tests, lai noteiktu, vai mašīna var izpildīt to pašu, ko cilvēks noteiktos apstākļos.*

***Ķīniešu istaba – filozofisks arguments, ko izvirzīja Džons Sērls, lai apšaubītu Tjūringa testa spēju noteikt, vai mašīna patiešām saprot valodu, vai tikai to imitē. Tā ir istaba, kur cilvēks ar pamācību grāmatīnu, izliekoties, ka zina ķīniešu valodu, saliekot kopā dažādus burtus.*

DEEP FAKE [dziļviltojums] – video, foto un audio, kas rediģēts vai ģenerēts ar mākslīgo intelektu. Tas nozīmē, ka notikums nekad nav noticis, bet video/audio/foto, kurā tas attēlots ir pavisam reālistisks. Tas var likt, piemēram, TEV, video teikt lietas, ko nekad neesi teicis un darīt arī nevēlamas lietas, ko nekad neesi darījis.

Lai noteiktu, vai tas ir dziļviltojums, jāskatās, vai fons nav izplūdis un vai ēnas ir visas vienā virzienā. Jāpārbauda, vai brillļu ietvari ir savienoti ar turekļiem, vai acu krāsa ir parasta, kāda mēdz cilvēkiem būt. Jāskatās, vai lūpu krāsa atbilst un vai āda neizskatās pārāk grumbuļaina vai gluda.

Dziļviltojumi ir slikti, jo Tu vari manipulēt ar citiem, liekot uztver Tavas domas it kā tās būtu citu, piemēram, svarīgu cilvēku vai arī daudzu citu cilvēku domas. To lieto (bet tas nav ētiski) internetā, reklāmā un dezinformācijā.

MI SKOLAS DZĪVĒ

Aptaujā piedalījās 51 skolēns no vairākām skolām.

Jautājums Nr.1 bija: Vai esi izmantojis Mākslīgo intelektu skolas darbos? 45 skolēni atbildēja JĀ, 5 NĒ un 1 nezina.

Jautājums Nr.2 bija: Kurā mācību priekšmetā tu izmantoji Mākslīgo intelektu? Visvairāk atbilžu bija matemātikai, fizikai, angļu valodai, latviešu valodai, ķīmijai un literatūrai.

Jautājums Nr.3: Vai tas bija atļauts? 25 skolēni atbildēja, ka jā, bet 21 skolēns atzinās, ka neļāva izmantot MI. 5 skolēni nolēma neatbildēt.

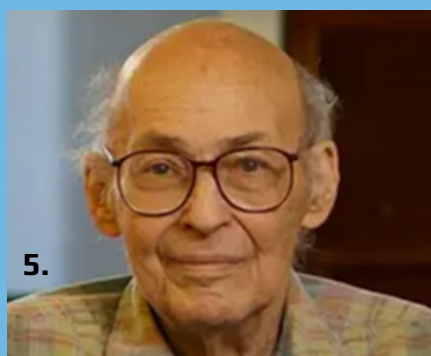
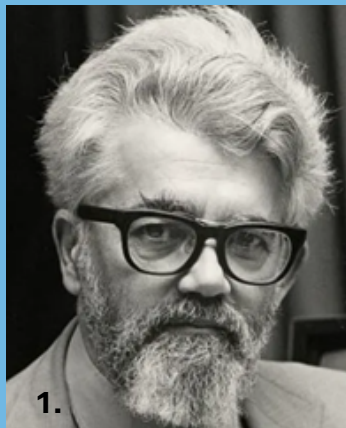
Jautājums Nr.4: Vai skolotāja to uzzināja? 17 skolēni pateica, nē un tikpat arī ka nezina, jo skolotāja neko nav teikusi. 14 skolēni pateica, ka viņus noķēra (Jā) un 3 skolēni neatbildēja.

Jautājums Nr.5: Vai jums ir obligāti jānorāda, kurus MI resursus esat darbā izmantojuši? 32 atbildēja nē, 15 ka atšķiras, kāds uzdevums, 2, ka jā un 2 neatbildēja.

Un pēdējais jautājums: Cik Tu gribētu skolā iemācīties par MI (mākslīgo intelektu) vairāk? Visvairāk balsu bija 3/5 ar 16, un 2. vieta bija 2/5 ar 13 balsīm. Vidējais rezultāts bija 2,72/5. 1 izvēlējās neatbildēt. Tātad vairāk skolēnu nedomā, ka par MI jāmacās. Kāpēc tā?

VIKTORĪNA

Kas ir šie vīri?
Un kāda ir
viņu loma
mākslīgā
intelekta
radīšanā?
Sūti atbildes
"Rīdzes Ziņu"
redakcijai!

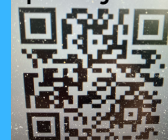
MĒNEŠA DZIESMA

Suno AI - Dance with the shadows

Jā! Šo dziesmu izveidoja
Mākslīgais intelekts!
Mēs izmantojam Suno AI, kur tu
ieraksti žanru, un par ko tu
gribi, lai dziesma ir, un dažu
minušu laikā Suno tev to
izveidos! (šī nav reklāma!)

Sievietes
izpildījums

Vīrieša
izpildījums

MĒNEŠA FILMA

A MINECRAFT MOVIE

Kurš gan nezina kas ir Minecraft?

Šo pasaulslaveno Zviedru
videospēli ir atveidojuši filmā!

Filmā ir Jack Black, Jason Momoa,
Emma Myers un citi! A Minecraft
Movie var noskatīties visā Latvijā!

Ko tu vēl gaidi! Laiks doties
piedzīvojumā!

"RĪDZES ZIŅU" REDAKCIJA:

ŽURNĀLISTIKAS UN MEDIJPRATĪBAS PULCIŅŠ

TEL: +371 26378063.

E-PASTS: RIDZESZINAS@GMAIL.COM

GALVENAIS REDAKTORS: RITVARS JAKSONS